

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

| USAID Turizam

Institut za intelektualno vlasništvo
Bosne i Hercegovine

ВОДИЧ ЗА ЗАШТИТУ ЗАНАТСКИХ ПРОИЗВОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Јануар, 2022.

Садржај

УВОД.....	3
1. О ИНТЕЛЕКТУАЛНОЈ СВОЈИНИ.....	4
2. СИСТЕМ ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ.....	5
3. ЗАШТИТА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ.....	5
3.1. ПАТЕНТ.....	5
3.2. ЖИГ.....	6
3.3. ИНДУСТРИЈСКИ ДИЗАЈН.....	10
3.4. ОЗНАКА ГЕОГРАФСКОГ ПОРИЈЕКЛА.....	11
4. УНЕСКО.....	14
4.1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ НЕМАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВНИ.....	15
4.2. ПРЕЛИМИНАРНА ЛИСТА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.....	15
5. КОРИСНИ ЛИНКОВИ.....	17

УВОД

Традиционални занати представљају различите вјештине малих привредника, односно занатлија, у које спадају различити облици производње производа битних за свакодневну употребу у домаћинствима, као и услуге поправка или одржавања предмета за домаћинство и одређене економске активности.

Занатство је врста привредне дјелатности (производња, прерада, разне услуге...), којом се бави неко посебно стручно оспособљено лице, као појединац или уз помоћ ангажовања мањег броја помоћних радника, који заједно са њим ручно израђују одређени производ намијењен тржишту.

У питању је традиционална, веома уска подјела рада и обавља се на једном мјесту (у занатској радњи). Дјелатности традиционалних заната одвијају се у занатским радњама или у домаћој (кућној) радности. Домаћа радиност спада у активности које се проводе у домаћинствима у циљу израде и дораде предмета код којих преовлађује ручни рад и који имају естетско обиљежје изражено народном умјетношћу. То су производи који се користе у домаћинству, а већину ових производа праве жене, као саставни дио њиховог свакодневног посла у домаћинству.

Управо због те уске подјеле рада (окренуте цјелини само једног производа), кроз историју разликујемо на десетине различитих заната.

Занати, као егзистенцијална основа опстанка појединца, породица и читавих друштвених група, у своје вријеме су (као претеча модерне индустријске производње и технолошког развоја) имали и посебну друштвену тежину. Са јасно наглашеним поштовањем говорило се за сваког онога ко је имао свој занат и живио од свог посла да “има свој хљеб” или “има златне руке”.

1. О ИНТЕЛЕКТУАЛНОЈ СВОЈИНИ

Појам интелектуалне својине односи се на творевине ума као што су проналасци, књижевна и умјетничка дјела, симболи, називи, слике те дизајн који се користи у индустрији.

Интелектуална својина дијели се у двије категорије:

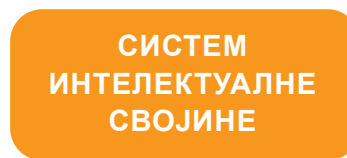
- Индустијска својина, које обухвата проналаске (патенте), жигове, индустријски дизајн, ознаке географског поријекла, топографије интегрисаног кола и биљне сорте;
- ауторско право, које обухвата књижевна и умјетничка дјела као што су романи, пјесме, позоришни комади, филмови, музичка дјела, умјетничка дјела као што су цртежи, слике, фотографије и скулптуре, те архитектонски дизајн. Права сродна ауторском праву обухватају права извођача на њихова извођења, произвођача фонограма на њихове снимке и радио-дифузних организација на њихове радио и телевизијске програме.

2. СИСТЕМ ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

Систем интелектуалне својине обухвата низ елемената који могу да се групишу у три компоненте чије успостављање и усклађено дјеловање омогућава дјеловање система као цјелине.

А. ЛЕГИСЛАТИВА

Б. ИНСТИТУАЦИЈЕ

Ц. КОРИСНИЦИ

3. ЗАШТИТА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

Заштита интелектуалне својине, а самим тим и традиционалних старих заната, може да се изврши путем Института за интелектуалну својину БиХ (<https://www.ipr.gov.ba/>), и то за сљедеће аспекте производа:

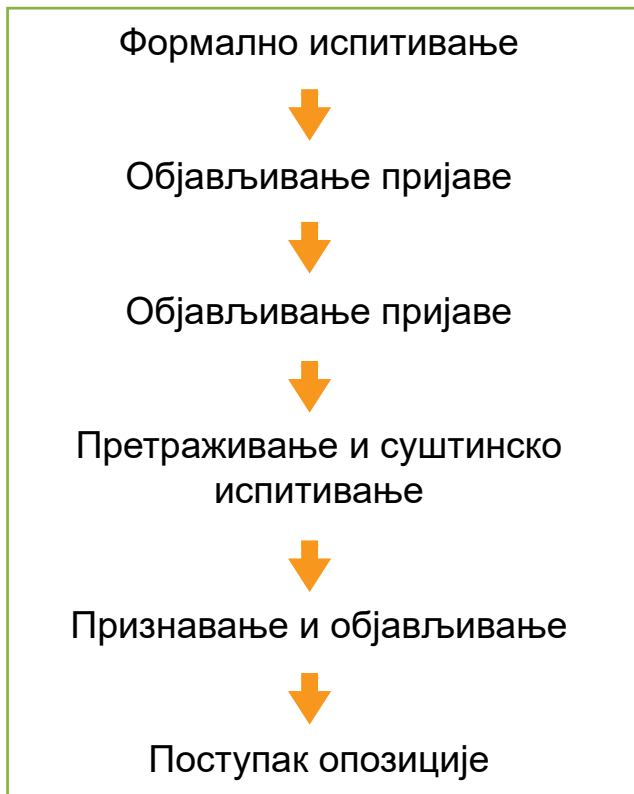
- патент
- жиг
- дизајн
- географска ознака

Поједини аспекти или својства неког производа могу да се заштите кроз један или више разних облика интелектуалног власништва, који се међусобно допуњају. Патентом се штити ново рјешење неког техничког проблема, индустријским дизајном се штити нови вањски облик или изглед производа, а жигом се штити неки знак који служи за разликовање од сличних производа и/или услуга на тржишту. За производе традиционалних и старих заната најчешће се примјењује заштита географске ознаке или жига гаранције.

3.1. Патент

Патент је искључиво право које држава додјељује за проналазак који је нов, има инвентивни ниво и индустријски је примјенљив. Носилац патента има искључиво право да спријечи или заустави све друге да производе, користе или нуде на продају, продају или увозе производ или поступак заснован на признатом патенту без његовог допуштења. Патент је моћно пословно средство које омогућава привредним субјектима да стекну искључиво право на нови производ или поступак, да заузму снажан тржишни положај и да лиценцирањем остваре додатне приходе. Сложени производи (као што су, нпр., фото-апарат, мобилни телефон или аутомобил) могу да обједињавају у себи више проналазака заштићених већим бројем патената, који могу да буду власништво различитих носилаца патената.

Патент признаје државна установа за патенте једне земље или регионална установа за патенте групе земаља. У Босни и Херцеговини је то Институт за интелектуалну својину БиХ (<https://www.ipr.gov.ba/>). Обрасце за патенте можете да преузмете на страници Института ([обрасци за патент](#)). Заштита вриједи у ограниченом временском периоду, обично 20 година од датума подношења пријаве патента, под условом да су на вријеме плаћене прописане таксе за одржавање. Патент је територијално право ограничено географским границама одговарајуће земље или региона.

Шема 1. Процедура за признавање патента у већини установа за патенте

У замјену за искључива права стечена патентом од подносиоца пријаве се тражи да открије проналазак јавности достављањем детаљног, тачног и потпуног писаног описа проналаска у пријави патента. Признати патент, а у многим земљама и пријава патента, постају доступни јавности објављивањем у службеном листу или гласнику.

У терминологији патентног права проналазак се дефинише као ново и инвентивно рјешење техничког проблема. То може да се односи на креирање потпуно новог уређаја, производа, методе или поступка, или једноставно може да се ради о надоградњи познатог производа или поступка. Само откривање нечега што већ постоји у природи није проналазак; неопходно је да буде укључена одговарајућа количина људске домишљатости, креативности и инвентивности.

3.2. Жиг

Жиг је искључиво право признато за знак који служи за разликовање производа и/или услуга једног лица од осталих лица у пословању. Носилац жига може да буде физичко или правно лице које стицањем жига осигурава искључиво право на стављање у промет производа и/или услуга обухваћених тим жигом. Жиг је уједно и тржишно средство којим његови власници штите имиџ који су изградили на тржишту за своје производе и/или услуге. Жигом може да се штити име, логотип, амблем, етикета или друга различита обиљежја производа и/или услуге који могу да буду исказани вербално и фигуративно као комбинација ријечи и графичког рјешења.

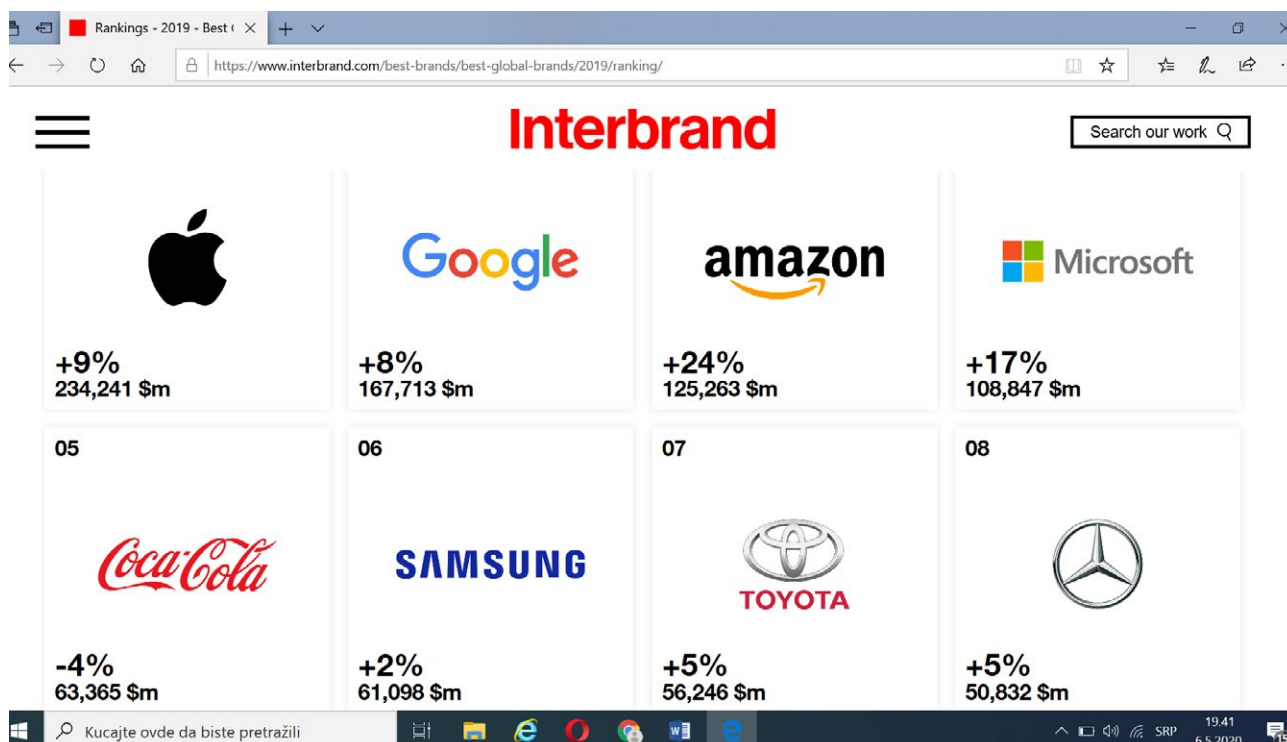
Жиг је знак који служи за разликовање робе коју производи или услуга које пружа једно предузеће од робе или услуга других предузећа.

Основни услови које неки знак мора да задовољи да би могао да постане жиг су да је различит, тј. да није сличан неком ранијем жигу. Заштита жигом важи 10 година, рачунајући од датума пријаве. Вријеме заштите може да се продужава неограничено на период од 10 година, уз правовремено подношење захтјева. Поступак заштите жига у БиХ се покреће подношењем пријаве за признавање жига Институту за интелектуалну својину БиХ попуњавањем [образаца за жигове](#).

Вриједност жига

Пажљиво одабран и његован, жиг је драгоцјено пословно добро за већину фирми. За неке то може да буде највреднија имовина коју посједују. Процјена вриједности неких од свјетски најпознатијих жигова појединачно прелази 100 милијарди долара. То је због тога што потрошачи вреднују жигове, њихову репутацију, њихову слику у јавности и скуп жељених квалитета повезаних са жигом те су спремни да плате више за производ који носи жиг који они препознају и који испуњава њихова очекивања. Због тога, само својина на жигу са добрим имиџом и репутацијом даје фирми конкурентску предност.

У наставку је приказана вриједност највећих свјетских жигова у 2019. години. Процијењена вриједност 8 најпознатијих жигова појединачно прелази 50 милијарди долара.

Врсте жигова

- **Индивидуални жиг** је жиг једног физичког или правног лица који служи за разликовање једне или више врста роба или услуга тог лица од истих или сличних врста роба или услуга других учесника у привредном промету.
- **Колективни жиг** је жиг правног лица који представља одређени облик удруживања произвођача или давалаца услуга, а који имају право да користе чланови тог удружења.
- **Жиг гаранције** је жиг који користи више лица под надзором носиоца жига, а који служи као гаранција квалитета, географског поријекла, начина производње или других заједничких обиљежја робе или услуге тих лица.

Фазе у поступку признавања жига

Носилац регистрованог жига или подносилац пријаве за признавање жига може да буде домаће или страном физичко или правно лице. Страна физичка и правна лица у погледу заштите знака жигом у БиХ уживају иста права као и домаћа физичка и правна лица, ако то произлази из међународних уговора или конвенција којима је приступила или их је ратифицирала БиХ или из принципа реципроцитета. Поступак за признавање жига покреће се подношењем пријаве за признавање жига.

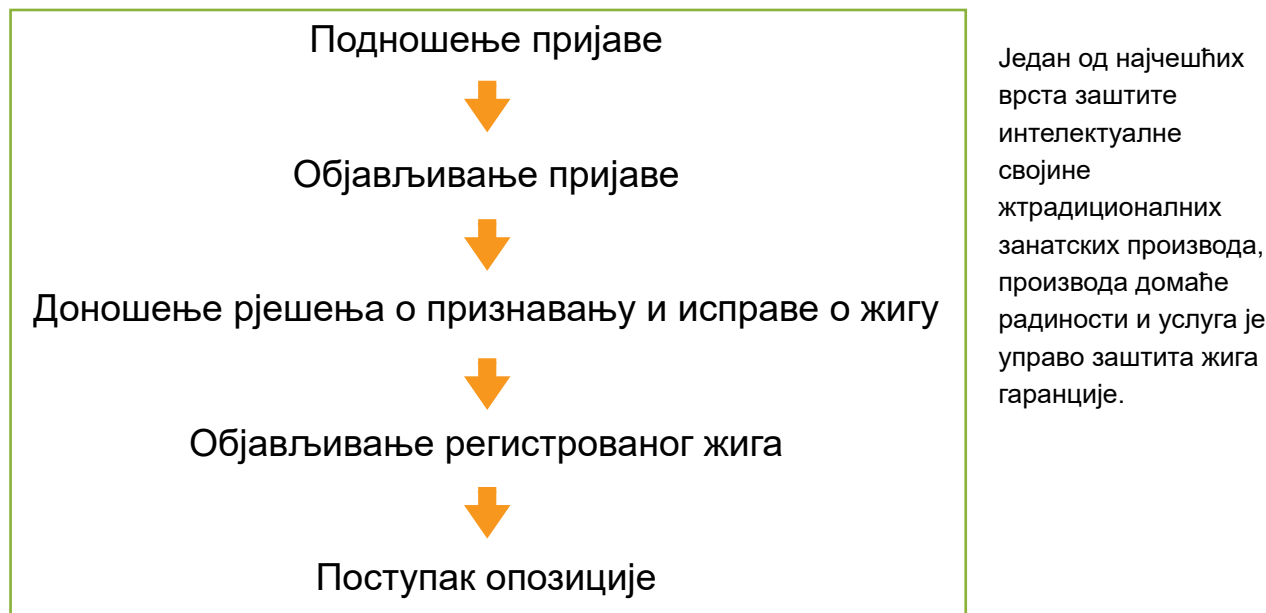

Схема 2. Процедура за признање жига

Пријава за признавање жига гаранције, поред основних докумената, садржи и Општи акт о жигу гаранције који мора да садржи одредбе о:

- заједничким карактеристикама роба / услуга које се гарантују жигом гаранције,
- надзору над коришћењем жига гаранције од његовог носиоца.

За оне традиционалне пољопривредно-прехранбене и занатске производе, старе занате и услуге у туристичкој понуди неког краја који не испуњавају услове заштите по европским већ препознатљивим ознакама географског поријекла, све више се одређени крајеви, правна и физичка лица окрећу признавању жига гаранције.

Главни мотив и циљ подносиоца захтјева је брендирање производа, повећање пласмана и потрошње локалних производа у туристичкој понуди, подстицање развоја и производње група локалних производа, подизање нивоа квалитета означених производа, очувања аутентичности и традиције, креативности и иновације, односно интегрисане промоције производа са свога подручја.

Списак робе, односно услуга на које се знак односи, мора да буде састављен према Међународној класификацији производа и услуга утврђеној Ничанским споразумом о међународној класификацији производа и услуга за регистрацију жига.

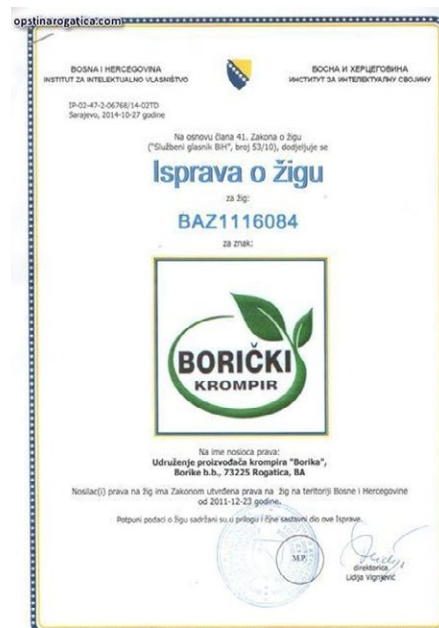
Борички кромпир

Удружење произвођача кромпира “Борика” прошло је сву потребну процедуру за признавање жига код Института за интелектуалну својину БиХ. На основу тога, сви произвођачи, чланови овог Удружења, који испуњавају прописане услове о квалитету кромпира, имају право да на тржишту Босне и Херцеговине свој кромпир декларишу и продају под именом “Борички кромпир”. Такав ће производ посједовати Исправу о жигу “БАЗ116084” и знак као на додијелјеној исправи.

Извор: бенјамас11/схуттерстоцк.цом

Било који други произвођач који свој производ буде продавао под називом “Борички кромпир” кршиће Закон о жигу БиХ и биће санкционисан у складу са одредбама овог закона.

3.3. Индустијски дизајн

Заштита индустијског дизајна обухвата заштиту вањског изгледа неког производа или предмета кроз заштиту облика и обриса предмета те заштиту вањских обиљежја (шаре, линије, боје, текстура). Основни услови које неки дизајн мора задовољити за признавање заштите су нови облик и индивидуални карактер дизајна те да његова обиљежја нису искључиво условљена техничком функцијом.

Опште је правило да дизајн мора да испуни један или више услова да би могао да буде регистрован.

- Дизајн мора да буде “нов”,
- Дизајн мора да буде “оригиналан”,
- Дизајн мора да има “индивидуалан карактер”.

Заштићени индустијски дизајн осигурава носитељу, односно власнику, искључиво право коришћења, односно израде, понуде, стављања у промет те увоза или извоза производа у ком је индустијски дизајн садржан или на који је индустијски дизајн примијењен. Заштићени дизајн представља интелектуалну својину чију употребу власник може да одобри другим лицима на одређено вријеме давањем лиценце или може да га у потпуности пренесе на друго лице. Заштита индустијског дизајна представља дјелотворно тржишно средство којим произвођач може да заштити сопствена улагања у развој и производњу.

Захтјев за признавање индустијског дизајна садржи:

- податке о подносиоцу пријаве,
- податке о аутору дизајна или изјаву аутора да не жели да буде наведен у пријави,
- назнаку да ли се пријава односи на један или више дизајна,
- стваран и кратак назив дизајна,
- правни основ за подношење пријаве и потпис подносиоца пријаве.

Индустијски дизајн може да траје најдуже 25 година.

Заштита индустијског дизајна траје пет година од дана подношења пријаве под условом да буде регистрован. Вријеме заштите може да се продужава још четири пута за исти период, уз правовремено подношење захтјева и плаћања пратећих трошкова.

Поступак заштите индустијског дизајна у БиХ се покреће подношењем пријаве за признавање индустијског дизајна Институту за интелектуалну својину БиХ путем образаца за индустијски дизајн ([обрасци захтјева](#)).

У смислу Закона о индустијском дизајну:

“Производ” значи било који индустијски или занатски производ, укључујући, између осталог, и дијелове који су намијењени за спајање у сложени производ, паковање производа, графичке симболе и типографске знаке, искључујући компјутерске програме.

“Индустијски или занатски производ” значи било који предмет који индустијским или занатским путем може да се произведе у већем броју идентичних примјерака.

Носилац индустијског дизајна има право да забрани трећем лицу неовлашћено економско искоришћавање регистрованог индустијског дизајна.

Под економским искоришћавањем подразумејива се:

- а) индустријска и занатска израда производа за тржиште, на основу примјене заштићеног дизајна,
- б) употреба таквог производа у привредној дјелатности,
- в) складиштење таквог производа ради његовог стављања у промет,
- г) понуда таквог производа ради његовог стављања у промет,
- д) стављање у промет таквог производа,
- ђ) увоз, извоз или транзит таквог производа.

Исправа о патенту, жигу и индустријском дизајну

3.4. Ознака географског поријекла

За обилеживање индустријских, занатских и производа домаће радиности најчешће се употребљавају ознаке географског поријекла.

Заштита ознаке географског поријекла може допринијети већој тржишној вриједности производа у складу са посебним својствима производа и стеченим угледом. Заштитом се спрјечава злоупотреба или неовлашћена употреба географске ознаке од стране других лица. Према Закону о заштити ознака географског поријекла (Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. 53/10), разликујемо:

- име поријекла и
- географску ознаку.

Име поријекла је географски назив земље, региона или локалитета који служи да означи производ који одатле потиче, чији су квалитет и посебна својства искључиво или битно условљени географском средином, која обухвата природне и људске факторе и чија се производња, прерада и припрема у цјелини одвијају на одређеном ограниченом подручју.

Географска ознака је ознака која идентификује одређену робу као робу поријеклом са територије одређене земље, региона или локалитета са те територије, гдје одређени квалитет, репутација или друге карактеристике робе суштински могу да се припишу њеном географском поријеклу.

Поступак за регистровање наведених права води надлежно тијело неке државе и важи неограничени временски период на одређеној територији. Једном регистровану ознаку географског поријекла могу заједнички да користе сви произвођачи из назначеног подручја, који задовољавају прописане услове.

Која лица могу да поднесу пријаву?

Пријаву за регистровање географске ознаке или имена поријекла могу да поднесу:

- домаћа физичка и правна лица која на одређеном географском подручју праве производе који се означавају називом тог географског подручја,
- удружења домаћих физичких и правних лица, привредне коморе, удружења потрошача, општински, кантонални, ентитетски и државни органи заинтересовани за заштиту географске ознаке / имена поријекла, у оквиру својих активности,
- страна физичка или правна лица, страна удружења, ако је географска ознака / име поријекла признато у земљи поријекла у складу са међународним уговорима.

Фазе заштите географске ознаке / имена поријекла

Постоје двије фазе заштите географске ознаке / имена поријекла које се одвијају кроз два засебна поступка, и то:

1. Поступак за регистровање имена поријекла или географске ознаке и
2. Поступак признавања статуса овлашћеног корисника географске ознаке поријекла.

Поступак за регистровање имена поријекла или географске ознаке

Кораци за регистровање географске ознаке / имена поријекла су:

1. Подношење пријаве.
2. Формално испитивање пријаве.
3. Објава пријаве географске ознаке / имена поријекла.
4. Доношење рјешења о регистровању географске ознаке / имена поријекла.
5. Објава регистроване географске ознаке / имена поријекла.

Сем основних информација о подносиоцу пријаве, који може бити физичко лице, привредно друштво, удружење или страном правно лице, неопходно је да се припреме сљедећи подаци:

- географски назив који се штити,
- назнака да ли се штити географска ознака или име поријекла,
- опис врсте производа који се штити географском ознаком или именом поријекла,
- географски назив подручја или мјеста из ког потиче производ који се обиљежава географском ознаком или именом поријекла,
- производне карактеристике производа,
- ако је у питању име поријекла, треба назначити назив овлашћене акредитоване организације која врши контролу посебних карактеристика производа.

Поступак заштите ознаке географског поријекла у БиХ покреће се подношењем одговарајуће пријаве Институту за интелектуалну својину БиХ путем образаца за географске ознаке ([обрасци за пријаву](#)).

Поступак признавања статуса овлашћеног корисника географске ознаке поријекла

Поступак за признавање статуса овлашћеног корисника географске ознаке или имена поријекла покреће се Пријавом за покретање статуса овлашћеног корисника географске ознаке / имена поријекла.

Уз попуњен Формулар за признавање статуса овлашћеног корисника географске ознаке / имена поријекла неопходно је да се приложи:

- доказ о обављању одређене дјелатности на одређеном географском подручју (документ издат од надлежног органа, нпр. потврда, рјешење или сл.).
- доказ о извршеној контроли посебних својстава производа од овлашћене акредитоване организације наведене у Пријави.

Међународна заштита

Овлашћени корисник географске ознаке или имена поријекла, у складу са међународним уговором који је ратификовала Босна и Херцеговина, може да путем Института поднесе пријаву за заштиту географске ознаке или имена поријекла у чланицама тог међународног уговора.

У случају када Босна и Херцеговина склопи или ратификује билатерални споразум о узајамној заштити ознака географског поријекла са неком државом, овлашћени корисници географских ознака или имена поријекла своја права у другој држави оствариваће на основу листе регистрованих географских ознака и имена поријекла и њихових овлашћених корисника које државе потписнице достављају једна другој приликом или послѣје закључивања тог билатералног споразума. Овлашћени корисник имена поријекла може, у складу са одредбама Лисабонског аранжмана, да поднесе Међународном бироу Свјетске организације за интелектуалну својину (**WIPO**) пријаву за међународно регистровање имена поријекла.

Поступак заштите географске ознаке у бази WIPO

WIPO (World Intellectual Property Organization) је Свјетска организација за интелектуалну својину, глобални форум за услуге, политике, информације и сарадњу интелектуалне својине. То је самофинансирајућа агенција Уједињених нација, са 193 државе чланице и сједиштем у Женеви.

Такса за регистрацију географске ознаке у базу WIPO износи 1000 CHF и још је потребно 150 CHF за издавање сертификата.

Грачаничко керање

Један од примјера за обиљежавање занатских и производа домаће радиности који су прошли процедуру и добијање географске ознаке је “Грачаничко керање”, што значи да је ова вјештина уписана у Регистар географских ознака при Институту за интелектуалну својину БиХ.

Извор: Дарко Удовчић

Керање је ручни рад иглом гдје се праве гутице од конца и на тај начин обликују детаљи. Препознат је још у 19. вијеку, кад су керани мотиви красили домове угледних породица. Врло је прецизан, трајан и скуп рад. Керање је јединствена умјетност за коју је сем умјетничког дара потребна изврсна визија, концентрација и стрпљење. За метар керане чипке потребни су часови и часови бављења иглом и концем без могућности враћања уназад. Њиме се производе кере за различите одјевне предмете, које чине дио домаћег фолклора, као и украсни предмети. На керању због тога свакако може да се базира и израда сувенира, као дио туристичке понуде овог краја.

Сарајевски филигран

Филигран је стара јувелирска техника. Састоји се од двије латинске ријечи (*filum*: нит и *granum*: зрно). Познат је већ у античкој Грчкој, Етрурији и Риму, врхунац достиже у 6. и 7. вијеку у Византији, док је техника дотјерана до савршенства у Индији и Кини. Било је успона и падова, међутим, филигран наставља своју историју све до данашњих дана.

Извор: Сарајево Травел

Башчаршијске занатлије су ознаком географског поријекла заштитиле Сарајевски филигран, као једну од најљепших техника израде накита, гдје се танке упредене нити сребрене жице савијају у разне облике и међусобно везују у сложене мотиве. Процес заштите ишао је преко Удружења грађана Зона унапријеђеног пословања Башчаршија – ЗУП. Рађен је елаборат, сликан комплетан процес производње и снимљен кратки филм тог процеса.

4. Унеско

Унеско (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу) је специјална организација Уједињених нација основана са циљем да допринесе миру и сигурности подржавања сарадње међу нацијама кроз образовање, науку и културу као метод поспјешивања универзалног поштовања правде, закона, људских права и основних људских слобода.

У Паризу је 2003. године донесена Конвенција о заштити нематеријалне културне баштине. Овом конвенцијом је утврђена сврха заштите нематеријалне културне баштине и подручје њеног манифестовања, као и обавезе држава да предузму мјере ради њене одрживости, а нарочито да: изврше идентификацију (попис); усвоје политику промовисања; унапређују научне, техничке и умјетничке студије, као и истраживачке методологије; усвоје одговарајуће правне, техничке, административне и финансијске мјере; омогуће успостављање институција за документовање и олакшају приступ тим институцијама; омогуће подизање свијести о овој баштини и учешће заједница, група и појединаца у активностима њене заштите.

Нематеријална културна баштина обухвата:

- усмене традиције и изражавања, укључујући језик као покретач нематеријалне културне баштине;
- умјетност извођења;
- друштвене праксе, ритуале и свечане догађаје;
- знања и праксе везане за универзум и
- **традиционалне занате.**

У сврху заштите ове врсте културне баштине успостављена је Репрезентативна листа нематеријалне културне баштине човјечанства, као и Листа нематеријалне културне баштине којој је потребна хитна заштита (<https://ich.unesco.org/en/lists>).

Босна и Херцеговина је ратификовала Конвенцију о очувању нематеријалне културне баштине 16. јула 2008. године. Обавеза је сваке земље потписнице Конвенције да у циљу очувања нематеријалне културне баштине на својој територији води један или више инвентара елемената нематеријалне баштине.

Надлежна министарства у Федерацији БиХ и Републици Српској воде отворене прелиминарне листе нематеријалне баштине, које заједно чине Прелиминарну отворену листу нематеријалне културне баштине Босне и Херцеговине.

4.1. Институционални оквир заштите нематеријалне културне баштине у Босни и Херцеговини

Одлуком о оснивању Државне комисије за сарадњу Босне и Херцеговине са Организацијом Уједињених нација за образовање, науку и културу (Унеско) (Службени гласник БиХ, бр. 77/09), комисија је основана као савјетодавно тијело Савјета министара БиХ. Државна комисија за сарадњу Босне и Херцеговине са Унеском је једино овлашћено тијело које врши послове комуникације и администрације са Унеском и одређује и именује сараднике и партнере за сарадњу са Унеском.

4.2. Прелиминарна листа нематеријалне културне баштине Босне и Херцеговине

1. Змијањски вез (уписан на Унескову Репрезентативну листу нематеријалне културне баштине човјечанства 2014. године).
2. Коњичко дрворезбарство (уписано на Унескову Репрезентативну листу нематеријалне културне баштине човјечанства 2017. године).
3. Брање траве иве на Озрену (уписано на Унескову Репрезентативну листу нематеријалне културне баштине човјечанства 2018. године).
4. Обичај такмичења у кошењу траве на Купресу (уписан на Унескову Репрезентативну листу нематеријалне културне баштине човјечанства 2020. године).
5. Невесињска олимпијада (предложена за упис у Регистар најбољих пракси очувања).
6. Узгој коња расе липицанера (номинован за упис на Унескову Репрезентативну листу нематеријалне културне баштине човјечанства у оквиру серијске номинације “Традиција узгоја коња липицанера”).

Змијањски вез

Змијањски вез је специфична техника коју практикују жене села Змијање у Босни и Херцеговини.

Традиционални вез користи се за украшавање женских ношњи и предмета за домаћинство, укључујући вјенчанице, шалове, хаљине и постелину. Главна карактеристика је употреба тамноплаве нити, ручно рађене биљним бојама, за везење импровизованих геометријских облика. Богатство и варијације везених дизајна одређују друштвени статус сеоских жена.

Свака везиља прилагођава и осмишљава тражена знања и вјештине, у склопу процеса преношења. Знање се преноси усмено и кроз практични рад, углавном у формалном образовном окружењу.

Студенти уче тако што гледају искусне везиље да комбинују унапријед одређене елементе у бројне варијације и кроз редовну и континуирану праксу. Змијањски вез укључује поштовање различитости, креативности и невербалне комуникације. Такође има сентименталну и емоционалну вриједност, посебно за расељено становништво, које везену одјећу користи као израз националног и локалног идентитета и поноса. Везови повезују многе елементе културне баштине, попут музике, ритуала, усмене традиције, рукотворина и симболичких израза.

Коњичко дрворезбарство

Резбарија дрвета у Коњицу је умјетнички занат са дугом традицијом на подручју општине Коњиц. Резбарија дрвета – која укључује намјештај, софистицирани ентеријер и мале украсне предмете – истиче се својим препознатљивим ручно исклесаним мотивима и свеукупним визуелним идентитетом. Резбарење дрвета је саставни дио културе локалне заједнице, мјерило љепоте и пријатности ентеријера у кући и традиције која ствара осјећај заједнице и припадности.

Међутим, ова пракса игра не само врло важну улогу на нивоу заједнице у Коњицу већ и широм земље и у заједницама дијаспоре. То је економски одржив, друштвено укључив и еколошки одржив занат који практикују различите етничке и конфесионалне групе, који служи као инструмент дијалога и сарадње. Занат је широко распрострањен међу становницима Коњица, и као занимање и као хоби. Носиоци заната су обучене занатлије који раде у радњама резбарења дрвета, али су подједнако важни и носиоци заната који раде код куће. Власници породичних радњи резбарења дрвета најодговорнији су за заштиту елемента, обуку дрвосјеча и дрворезаца. Знање и вјештине се преносе прије свега обуком младих на радном мјесту у вјезбаоницама, као и међугенерацијским преносом унутар породице.

Бранје траве иве на Озрену

Сваке године 11. септембра, на дан Усјековања главе светог Јована Крститеља, становници села око планине Озрен одлазе у Гостиљ да беру траву иву. Након планинарења по брдима, сељани свих друштвених, родних и старосних група беру траву иву, појединачно и у групама.

Ива мора пажљиво да се бира и берачи морају да је нађу међу вишом травом. Поступак обично траје неколико часова. Кад је брање завршено, пењу се на Гостиљ и окупљају у мање групе, од којих многи носе народне ношње Озрена, да би свирали, плесали и пјевали традиционалну музику. Поподне се православни свештеници пењу на врх Гостиљ гдје посвећују иву. Ива се конзумира на различите начине (као чај, натопљена у ракију, помијешана са медом), како за љековито дјеловање тако и превентивно. Док се у прошлости пракса односила искључиво на народну медицину, данас су њезине примарне функције укључивање гостољубивости и социјалне интеграције, као и помоћ у очувању Озренских костима, пјесама и плесова који постепено нестају. Практика се преноси спонтано унутар породице, као и у основним школама. Неколико локалних удружења такође позива сличне организације из различитих региона да судјелују у пракси, што доводи до укључивања многих стручњака изван Озрена.

Обичај такмичења у кошењу траве на купресу

Кошење траве ручно израђеном косом специфичност је купрешког краја о чему писана свједочанства постоје уназад 250 година. То је купрешка историја. Од давнина се на Купрешкој висоравни баве пољопривредом и узгајају благо – стоку. Да би нахранили своје благо, треба да косе ручно, а пошто је купрешка трава веома чврста, косе морају да буду посебно израђене. Због важности кошења организовала су се такмичења најбољих косаца, па је ово прерасло у традицију. У такмичењу учествују косци који су одјевени у традиционалне ношње и сваки косац има своју “купилицу”, а има задатак да покоси парцелу од 350 квадратних метара. Судије оцјењују ширину откоса, чистину, поткашање и брзину откоса.

Извор: Реутерс/Дадо Рувих

5. КОРИСНИ ЛИНКОВИ

Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине
<https://www.ipr.gov.ba/>

Свјетска организација за интелектуалну својину (WIPO)
<http://www.wipo.int>

Европска канцеларија за патенте (ЕРО)
<http://www.epo.org>

Канцеларија Европске уније за интелектуалну својину (EUIPO)
<https://euiipo.europa.eu/ohimportal/en/>
<https://ideaspowered.eu/gen/our-projects/ip-teaching-materials#results>

Унеско – Државна комисија за сарадњу са Унеском у БиХ
<http://unescobih.mcp.gov.ba/>